

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

УДК 343.2

DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909.2026.33.2.241>

Роман Миколайович Шестопалов

Дніпропетровська обласна прокуратура

Дніпро, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-1460-2355>

ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ (СТАТТЯ 114–1 КК УКРАЇНИ): ЮРИДИЧНА АБСТРАКЦІЯ ЧИ ПРАВОВА УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ?!

Анотація. Стаття присвячена критичному аналізу змісту й особливостей правозастосування ст. 114–1 КК України в умовах особливого періоду. У роботі досліджено наукову дихотомію між «юридичною абстракцією» та «правовою універсальністю» зазначеної норми. Автор аналізує диспозицію статті крізь призму теорії «широкої сітки» (*net-widening*), вказуючи на аморфність терміну «перешкодження», що створює ризики для правової визначеності та принципу *nullum crimen sine lege*. Обґрунтовано, що широта формулювань статті є не стільки спробою законодавця створити «правовий універсал» для протидії гібридним загрозам, у тому числі в інформаційній та фізичній сферах діяльності Збройних Сил України, скільки результатом недосконалості юридичної техніки на стадії законопроектної роботи. Водночас у статті доводиться, що надмірна дискреція правоохоронних, судових та інших органів при тлумаченні цієї норми може призвести до свавільного втручання у конституційні права громадян, а також штучному переорієнтуванні цілей і завдань запровадження даної норми в 2014 році. На основі аналізу судової практики виявлено тенденції до розширеного тлумачення складу злочину та запропоновано шляхи переходу до «снайперського підходу» – чіткої конкретизації форм перешкодження, що дозволить відокремити злочинні діяння від законної реалізації прав і свобод особи, а також відокремити й розмежувати питання перешкодження законної діяльності Збройних Сил України від інших суміжних злочинів, зокрема, несанкціонованого поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану. Отже, метою роботи доцільно визначити науково-практичний аналіз положень ст. 114–1 КК України, на основі якого вирішити такі задачі як: сформулювати її загальні, суттєві та специфічні ознаки і властивості; запропонувати власні пропозиції щодо правового забезпечення норми закону про кримінальну відповідальність за фактами перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та суміжних злочинів шляхом диференціації (за об'єктом і предметом злочинного посягання,

а також вектору злочинного умислу) тотожних і однотипних кримінально-караних діянь. Втіленню цього сприяло використання методів юридичної абстракції, правової універсальності, критичного аналізу, емпіричного методу (вивчення судової практики, а також роботи правоохоронних органів), формально-догматичного (юридико-технічного) методу у синтезі із герменевтичним, порівняльно-правового, діалектичного й системно-структурного методів. Зазначене надало можливість виокремленню сутнісних ознак об'єктивної і суб'єктивної сторін перешкодження законній діяльності Збройних Сил України, конкретизувати об'єкт злочинного посягання, виявити прогалини юридичної техніки в системі правової конструкції диспозиції норми Закону про кримінальну відповідальність, провести поглиблений аналіз вектору правозастосування цієї статті, порівняти її з іншими суміжними злочинами, надавши науково-обґрунтовані та практично затребувані пропозиції її правозастосування.

Ключові слова: перешкодження; діяльність Збройних Сил України; праворозуміння; правозастосування; судова практика.

Roman M. Shestopalov

Dnipropetrovsk Regional Prosecutors's Office

Dnipro, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-1460-2355>

OBSTRUCTION OF THE LAWFUL ACTIVITIES OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE (ARTICLE 114–1 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE): LEGAL ABSTRACTION OR LEGAL UNIVERSALITY?!

Abstract. *This article provides a critical analysis of the legal substance and enforcement patterns of Article 114–1 of the Criminal Code of Ukraine during the «special period.» The study explores the scientific dichotomy between «legal abstraction» and «legal universality» inherent in this provision. The author examines the article's disposition through the lens of the «net-widening» theory, highlighting the amorphous nature of the term «obstruction,» which poses significant risks to legal certainty and the principle of nullum crimen sine lege. The author argues that the broad phrasing of the article is less a deliberate attempt by the legislature to create a «legal universal» for countering hybrid threats – both in the information and physical spheres of the Armed Forces' activities – and more a result of flawed legal drafting during the legislative process. Furthermore, the article contends that excessive discretion granted to law enforcement and judicial authorities in interpreting this norm may lead to arbitrary interference with constitutional rights and a distortion of the original objectives set for this provision in 2014. Based on an analysis of judicial practice, the study identifies trends toward an expansive interpretation of the actus reus and proposes a transition to a «sniper approach» – a precise specification of the forms of obstruction. This would enable the demarcation of criminal acts from the lawful exercise of individual rights and freedoms, as well as distinguish obstruction of the Armed Forces' activities from related offenses, such as the unauthorized dissemination of information regarding the movement or deployment of the Armed Forces and weaponry under martial law*

or a state of emergency. Consequently, the purpose of this article is to conduct a scholarly and practical analysis of Article 114–1 of the Criminal Code of Ukraine to achieve the following objectives: to define its general, essential, and specific characteristics; and to provide recommendations for the legal refinement of criminal liability for obstructing the Armed Forces and related crimes. This is achieved through the differentiation of identical or similar criminal acts based on the object, the subject matter of the offense, and the vector of criminal intent. These findings were facilitated by the application of methods including legal abstraction, legal universality, and critical analysis, alongside empirical methods (studying judicial practice and law enforcement operations). The study also utilized the formal-dogmatic (legal-technical) method synthesized with hermeneutics, as well as comparative-legal, dialectical, and systemic-structural approaches. This methodological framework allowed for the isolation of the essential elements of the actus reus and mens rea of the offense, the clarification of the object of the crime, the identification of technical legal gaps in the provision's construction, and a profound analysis of enforcement trends, resulting in evidence-based and practically relevant recommendations for the application of the law.

Keywords: *obstruction; activities of the Armed Forces of Ukraine; legal understanding; law enforcement; judicial practice.*

ВСТУП

Старе українське прислів'я «Потреба закон змінює», яку приписують кошовому отаману Запорізької Січі Іванові Сірку, відображає перманентність суспільних і державних потреб у певних життєвих умовах, доводячи, що закони адаптуються під реалії та вимоги часу, іноді під впливом нагальних об'єктивних обставин.

Умови особливого періоду, зокрема воєнного стану, докорінно змінили ландшафт вітчизняного кримінального права, змусивши законодавця оперативно реагувати на загрози, які раніше мали гіпотетичний характер. Одним із найбільш дискусійних інструментів захисту державного суверенітету в контексті протидії злочинам проти основ національної безпеки України стала стаття 114–1 КК України. Динаміка сучасних конфліктів продемонструвала, що «перешкоджання» законній діяльності Збройних Сил України здійснюється не лише фізично (блокування техніки), а й в інформаційному просторі (координація постів про роботу ТЦК та СП, поширення даних про розташування військовослужбовців, іншої військово значимої інформації тощо).

Це ставить перед наукою і практикою питання: чи здатна ст. 114–1 КК України виступати як «правовий універсал», здатний адаптуватися до нових методів захисту національних інтересів в особливий період, чи вона перетворюється на юридичну абстракцію, що дозволяє суб'єктивне тлумачення будь-якої критичної діяльності?!

Також актуальність підсилюється проблемою загального правозастосування аморфної диспозиції норми Закону про кримінальну відповідальність, яка не дає чіткого розуміння, де закінчується дозволена поведінка і починається злочин.

Сформована з указанного питання судова практика потребує критичного аналізу того як суди балансують між «снайперською точністю» кваліфікації та необ-

хідністю широкого охоплення загроз, що є життєво важливим для запобігання системним помилкам у сфері правосуддя.

Отже, дослідження положень ст. 114–1 КК України, перш за все об'єктивної і суб'єктивної сторін складу даного злочину, крізь призму дихотомії «абстракція – універсальність» є критично необхідним для розробки рекомендацій, що дозволять зробити цю норму ефективним засобом проти реальних загроз законної діяльності Збройних Сил України, на які згідно Конституції України покладається оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, а не інструментом випадкового ураження.

Цьому має сприяти комплексне дослідження парадигми кримінальної відповідальності за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України, а також розв'язання теоретико-практичної дилеми: чи є конструкція ст. 114–1 КК України надмірною юридичною абстракцією, що створює ризики для правової визначеності, чи вона є необхідною формою правової універсальності в умовах особливого періоду?!

Досягненню такого результату допоможуть аналіз генез та передумов запровадження ст. 114–1 КК України; розкриття змісту об'єктивної сторони складу злочину, у тому числі наукова оцінка поняття «перешкоджання» та визначення, де закінчується реалізація конституційних прав і починається кримінально карне діяння; дослідження проблем «юридичної абстракції», також шляхом перевірки статті на відповідність принципу *nullum crimen sine lege certa* (немає злочину без чіткого закону); обґрунтування концепції «правової універсальності», з'ясувавши, чи дозволяє гнучкість цієї норми ефективно протидіяти новим формам посягань на національну безпеку України; вивчення сучасної судової практики з означеного питання; формулювання пропозицій із удосконалення законодавства, регламентація конкретних дій, які підпадають під кримінально-правові санкції в контексті кримінально-правової охорони законної діяльності Збройних Сил України.

1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Із часу внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення нової норми Закону про кримінальну відповідальність, яка передбачає покарання за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України (далі – ЗСУ) та інших військових формувань в особливий період, еволюціонували й наукові підходи щодо вирішення питань, які стосуються окремих ознак аналізованого злочину, його співвідношення з іншими складами кримінальних правопорушень, виокремлення специфічних та індивідуальних ознак, практики і сфери правозастосування даної статті Карного Кодексу тощо.

Зокрема, В. Кундеус, аналізуючи детермінанти поняття, що закладено в диспозицію цієї статті, під перешкоджанням законній діяльності ЗСУ та інших військових формувань України пропонує розуміти умисне створення перешкод або встановлення будь-яких обмежень у законній діяльності військовослужбовців ЗСУ

та інших військових формувань України при виконанні ними службових обов'язків в особливий період [1, с. 179].

На думку Д. Олейнікова, який на ранніх етапах правозастосування цієї норми досліджував її кримінально-правову характеристику, воно може виражатися в блокуванні, перебитті та знищенні шляхів, шляхопроводів захопленні, пошкодженні, викраденні, знищенні засобів, необхідних для виконання задач, поставлених перед ЗСУ та іншими військовими формуваннями, застосуванні насильства щодо військовослужбовців, а також у невиконанні необхідних дій, які залежать від суб'єкта, якщо внаслідок такого невиконання створюються перешкоди законній діяльності ЗСУ та інших військових формувань; підкупі чи обмані для недопущення чи припинення здійснення відповідними суб'єктами своєї законної діяльності [2, с. 56]. З точки зору В. Людвіка перешкоджання може полягати у вчиненні дій або бездіяльності, що спрямовані на створення перепон, завад законній діяльності ЗСУ та інших військових формувань, наприклад, блокування військових частин, блокпостів, блокування руху військових колон, незаконне захоплення військових об'єктів та їх утримання, знищення або пошкодження ліній зв'язку тощо [3, с. 236].

Аналізуючи сфери правозастосування ст. 114–1 КК України в більш сучасних умовах та після оголошеного в Україні воєнного стану, С. Стецюк здійснив напрацювання вирішення ситуації кваліфікації дій особи в контексті сприяння ухиленню від призову на військову службу за мобілізацією [4, с. 762]. Натомість, Є. Письменський критикує кваліфікацію таких дій за даною нормою Закону про кримінальну відповідальність, доводячи відсутність у такому разі безпосереднього об'єкта складу злочину та суспільно небезпечного діяння, яке хоч і становить собою перешкоджання, але не будь-якій законній діяльності, а лише тій, що безпосередньо пов'язана із забезпеченням національної безпеки [5, с. 67].

У свою чергу, проаналізувавши строкату та багатогранну за вектором правозастосування судову практику ухвалення вироків за ст. 114–1 КК України, Р. Мовчан взагалі ставить під сумнів правильність кваліфікацій дій осіб саме як перешкоджання законній діяльності ЗСУ [6, с. 133–134].

На підтвердження еволюціонування ст. 114–1 КК України свідчить робота О. Пашенка, в якій аналізується наукова концепція застосування ст. 114–1 КК України у відповідності до сформованих висновків якої дослідження наукових публікацій свідчить про те, що стаття 114–1 КК України застосовується на практиці зовсім не у тих випадках, заради протидії яким її було туди внесено у 2014 році. Тому, якщо тоді її поява оцінювалася в доктрині кримінального права як обґрунтована, своєчасна й актуальна, то на сьогодні цього вже стверджувати неможна [7, с. 157].

2. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Для здійснення цього дослідження було застосовано систему методів наукового пізнання.

Зокрема, доцільним було використання методу *юридичної абстракції* як ключового інтелектуального прийому і методу пізнання в кримінальному праві, що лежить в основі формування правових понять, норм і всієї системи законодавства про кримінальну відповідальність, у тому числі за перешкодження законній діяльності ЗСУ. Вказаний метод також є необхідним для дослідження загальних понять (визначень), які стосуються аналізу законодавчо закріпленої та (станом на час написання цієї наукової роботи) абстрактно й аморфно визначеної об'єктивної і суб'єктивної сторін даної норми закону про кримінальну відповідальність, що в сучасних українських реаліях правозастосування можуть охоплювати нескінченну кількість конкретних ситуацій та однотипних відносин, пов'язаних із доказуванням фактичних обставин перешкодження законній діяльності ЗСУ. Такий метод наукового пізнання, окрім іншого, результатом свого застосування може спростити складну дійсність правового регулювання суспільних відносин у вказаній сфері, й надати власні пропозиції «ідеальної моделі» правозастосування.

Використання методу *правової універсальності* надасть можливість розкрити окремі аспекти юридичного популізму, як окремого типу праворозуміння та правозастосування. В основі цього методу наукового пізнання є вивчення задекларованих у ст. 114–1 КК України стимулів держави очікувати правомірної поведінки та позитивної правосвідомості потенційних суб'єктів кримінальних правопорушень даної норми, «пропагуючи ідеї» табу і заборон стосовно окремих сфер функціональної діяльності ЗСУ, сприяючи легітимізації посягань на принципи верховенства права, скороченню демократичних процесів, створенню нереалістичного законодавства та персоналізації ініціатив його правозастосування.

Використання саме такого методу каталізує необхідність застосування іншого методу – *критичного аналізу*, який дозволить виявити найбільш кричущі недоліки законодавчої техніки через надто широке формулювання терміну «перешкодження», та мінімізувати ризики суб'єктивного його трактування правоохоронцями й суддями.

Метод *аналізу* судової практики дозволить проаналізувати рішення Феміди по справам даної категорії, надавши науковому дослідженню правозастосовної значимості та практичній затребуваності.

Формально-догматичний (юридико-технічний) метод у синтезі з *герменевтичним* є необхідним для пізнання, розуміння і тлумачення термінів «перешкодження» та «законна діяльність» у контексті диспозиції досліджуваної статті Закону про кримінальну відповідальність.

Аналізуючи роль і значення ст. 114–1 КК України в системі злочинів проти основ національної безпеки необхідним є також використання *порівняльно-правового* методу шляхом зіставлення цієї норми КК України з іншими суміжними складами злочинів (наприклад, із ст. 114–2 КК України (несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України

чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану), аналізом причин виявлених відмінностей, оцінки ефективності норм і прогнозування їх розвитку.

Діалектичний метод надасть можливість простежити еволюцію правозастосування даної статті Кримінального Кодексу України через постійний взаємозв'язок і розвиток суспільних відносин.

Системно-структурний метод дозволить проаналізувати різні сфери правозастосування ст. 114–1 КК України в залежності від універсального та, одночасно, абстрактного об'єкту злочинного посягання.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

3.1. Історичні передумови виникнення та генезис статті 114–1 КК України

Указана норма з'явилася шляхом доповнення КК України згідно із Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України» № 1183-VII від 08.04.2014 [8]. Варто відзначити, що цим Законом, окрім доповнення КК України новою статтею 114–1, яка передбачає кримінальну відповідальність за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період, внесено зміни до статті 49 цього Кодексу (шляхом доповнення частиною 5, яка запровадила не застосування строку давності у разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109–114–1, проти миру та безпеки людства, передбачених у статтях 437–439 і ч. 1 ст. 442 цього Кодексу), а також статей 110, 111, 113, 114 шляхом закріплення більш суворих санкцій за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, як злочинів, максимально актуальних для держави в особливий період, перш за все в умовах збройного конфлікту. Вказані зміни згідно з пояснювальною запискою до цього законопроекту розроблено з метою забезпечення невідворотності покарання за вчинення найтяжчих злочинів проти основ національної безпеки України, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, які викликають занепокоєння не тільки громадян України, а й усієї світової спільноти. Прийняття цього законопроекту обумовлено ситуацією, що склалася в Криму та інших регіонах України у зв'язку з поширенням фактів посягання на територіальну цілісність і недоторканість України. Прийняття законопроекту дасть можливість законодавчо врегулювати проблему, пов'язану з необхідністю посилити відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку [9]. І вже при самому початку зародження нового кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого ст. 114–1 КК України вказані пропозиції проекту внесення змін викликали певні зауваження Головного науково-експертного управління Верховної Ради України. Зокрема, дещо сумнівним є пропозиція про віднесення злочину, передбаченого ст. 114–1, до злочинів проти основ національної безпеки України (розд. I Особливої частини КК), адже об'єктом його посягання буде не національна безпека України як така, а законна

діяльність Збройних Сил України та інших військових формувань, до якої відноситься, зокрема і господарська діяльність (див. ст. 14 Закону України «Про Збройні Сили України» та Закон України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України») [10].

Отже, парламентарі, а точніше професійні правники органу законодавчої влади, одразу засумнівався в об'єкті злочинного посягання даної норми, науково обґрунтувавши альтернативу – законну діяльність ЗСУ. Ми, у свою чергу, частково погодившись із такою думкою, зауважимо, що досить аморфно й абстрактно, занадто широко і зовсім не конкретно задекларовано об'єктивну сторону злочину – перешкоджання законній діяльності ЗСУ. Вважаємо, що об'єктом злочинного посягання за цією статтею може бути національна безпека, але тільки за тих обставин, коли ЗСУ та інші військові формування безпосередньо виконують свої функції, передбачені статтею 17 Конституції України щодо оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Але є нюанс, пов'язаний із часом і безпосередністю виконання ЗСУ та іншими військовими формуваннями державних функцій із захисту суверенітету і територіальної цілісності України. Прив'язка до «особливого періоду», як до часу настання кримінальної відповідальності за перешкоджання їх законній діяльності, на нашу думку, не дає остаточної відповіді на питання «безпосередності й реальності виконання таких функцій», оскільки відсилає лише на обставини й умови особливого періоду, і, знов таки, не вказує ані на арсенал і алгоритм дій із забезпечення суверенітету та територіальної цілісності, ані на географію застосування функціоналу. Наприклад, Держприкордонслужба України (як військове формування) де-факто на одному боці країни виконує функцію забезпечення цілісності державного кордону, вступаючи із зброєю в реальні бої із ворожим супротивником, на іншому – охороняючи державний кордон зі зброєю здійснює заходи із недопущення перетину державного кордону самими громадянами України.

Починаючи з лютого 2022 року через оголошений у державі воєнний стан, що потягло посилення державницької позиції в усіх сферах суспільних відносин, у тому числі певні обмеження конституційних прав і свобод громадян, практика правозастосування ст. 114–1 КК України набула нових специфічних рис і відмінних ознак, що надає можливість об'єктивному спостерігачеві, мінімально дотичному до юриспруденції, констатувати її правову універсальність, котра може виражатись, у різноманітності сфер і гнучкості фактичних обставин її правозастосування. Утім при поглибленому її аналізі можна дійти певного висновку про юридичні абстракцію, аморфність і, певного роду, популізм та алогічність цієї норми КК України.

Утім указані прогалини лише дають можливості для високого польоту фантазії науковців, а також широкі можливості правозастосування для практиків. Юридичну техніку не зовсім чіткої конструкції ст. 114–1 КК України (у частині відсутності законодавчого закріплення конкретики і правової визначності алгоритму протиправних дій, які давали б можливість їх правильно кваліфікувати саме

як перешкоджання законній діяльності ЗСУ та інших військових формувань), можна порівняти хіба що з абсурдною колишньою статтею 230 КК України «Порушення антимонопольного законодавства», яку було скасовано ще в 2003 році, диспозиція якої охоплювала абстрактне «ухилення від виконання законних рішень Антимонопольного Комітету України» [11].

3.2. Абстракція vs універсальність

Розбираючи диспозицію ст. 114–1 КК України маємо нагоду констатувати, що кримінальна відповідальність настає за: 1) перешкоджання (активні дії); 2) законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (ця діяльність має бути: 2.1) законною (тобто такою, що передбачена законом (законами), наприклад Законом України «Про національну безпеку України» [12], який дає визначення поняття Збройних Сил України та регламентує перелік інших військових формувань, Законом України «Про Збройні Сили України» [13], який визначає їх функціонал), та, здійснюватися виключно 2.2) Збройними Силами України та 2.3) іншими військовими формуваннями (зокрема, визначеними Законом України «Про національну безпеку України»); 3) в особливий період (період, який охоплює час мобілізації, воєнний час і час демобілізації після закінчення воєнних дій [14].

Не зважаючи на недосконалість диспозиції ст. 114–1 КК України вона протягом уже 12 років є активним інструментом протидії злочинам проти основ національної безпеки України. Зауважимо, що абстрактність дефінітивного окреслення в Законі про кримінальну відповідальність об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення лише «позитивно» грає на руку правоохоронцям у частині статистичних показників із виявлення та припинення злочинів у цій сфері, надаючи такій нормі закону всіх ознак «універсальності». Тобто завдяки більш-менш правильному визначенню об'єкта посягання (національна безпека) і дотепній аргументації протиправних дій під цю статтю при бажанні можна «підігнати» надзвичайно широке і невинуватене коло будь-яких діянь, пов'язаних із ключовими аспектами мілітарної складової держави.

3.3. Судова практика правозастосування статті 114–1 КК України

Так, проаналізувавши роботу правоохоронців і судову практику щодо використання ст. 114–1 КК України, виокремимо наступні найбільш популярні аспекти правозастосування цієї універсальної та водночас абстрактної норми закону про кримінальну відповідальність:

– фото і відеозйомка співробітників ТЦК і СП при проведенні ними заходів із оповіщення про мобілізацію, у т.ч. створення, адміністрування та участь у відповідних спільнотах месенджерів (як правило «Телеграм-каналах»), в яких розповсюджується інформація про місце їх перебування (із можливістю ідентифікації на місцевості в режимі реального часу);

- вступ цивільних осіб у конфлікт із військовослужбовцями ТЦК і СП, які проводили мобілізаційні заходи оповіщення, висловлювання в грубій формі образ в їхній бік, блокування їх транспорту тощо;
- поширення в соцмережах образливих публікацій про військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, подача їх діяльності в негативному для суспільства світлі;
- будь-які махінації із тилового забезпечення діяльності ЗСУ;
- сприяння в отриманні документів, які надають можливість від призову за мобілізацією, чи звільняють від подальшого проходження військової служби (підробка документів про непроживання військовозобов’язаного за певною адресою; підробка документів щодо медичного діагнозу військовозобов’язаного чи особи, за яким останній має здійснювати догляд; зарахування військовозобов’язаного до закладу вищої освіти тощо; фіктивний шлюб чи усиновлення (удочеріння);
- підпали автотранспортних засобів, які за своїми ідентифікуючими ознаками вказують на їх використання військовослужбовцями Збройних Сил України чи представниками інших військових формувань;
- роз’яснення алгоритму спілкування з патрулями, інструктаж щодо перетину блок-постів, надання правових рекомендацій із цих питань (як правило це діяльність блогерів, медіа-юристів, інтернет-активістів тощо);
- сприяння переправленню військовозобов’язаних осіб чоловічої статі через державний кордон України.

Якби парадоксально це не звучало, але такий перелік не є вичерпним, а зазначена диференціація вказує лише на відсутність правової визначеності, і, не зважаючи на набрання більшістю судових вироків законної сили, задає риторичне запитання: а чи була кваліфікація правомірною?!

На наш погляд, слід критично оцінювати судову практику правозастосування даної статті, оскільки ухваленню протягом 2014–2026 років обвинувальних вироків такої категорії в більшості випадків сприяли: 1) сприятлива (для прокурора і суду) позиція сторони захисту – визнання особою винуватості у вчиненні інкримінованих їй за статтею 114–1 КК України діянь; 2) вчинення цього злочину в сукупності з іншими, більш «приземленими і реальними», які поглинали собою протиправні дії особи, наближені до діянь, передбачених ст. 114–1 КК України; 3) розгляд кримінальної справи в спрощеному порядку без дослідження доказів; 4) затвердження судом угоди про визнання винуватості між підозрюваним (обвинуваченим) і прокурором. Навряд чи таку судову практику, коли служитель Феміди, подібно до нотаріуса (за принципом «що бачу, те й затверджую»), можна вважати повною і пропорційною (для усіх сторін кримінального провадження). За таких обставин, на наш погляд, вона є однобічною (прийнятною лише для сторони обвинувачення), так як повноцінна правозастосовна судова практика має формуватися виключно «проти шерсті», коли суд мотивує рішення за результатами ретельного оцінювання і зважування аргументів усіх сторін.

На сьогоднішній день наявне єдине рішення Верховного Суду по справі такої категорії, у відповідності до якого «перешкоджанням законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань України, як об'єктивну сторону складу злочину, передбаченого ст. 114–1 КК, за наявності правового режиму особливого періоду, необхідно вважати умисне створення перешкод або встановлення будь-яких обмежень у законній діяльності військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань України при виконанні ними своїх службових обов'язків в особливий період. Перешкоджання може відбуватися в такий із наведених способів: блокування органів військового управління, об'єднань, з'єднань, військових частин, шляхів сполучення, обладнання, споруд, руху військового транспорту шляхом перекриття руху, виставлення пікетів або постів, організації скупчення людей, тварин або транспорту, влаштування перепон, барикад, завалів тощо; пошкодження, знищення, захоплення або незаконне утримання військових об'єктів, споруд, будівель, техніки, транспорту й об'єктів інфраструктури; інші дії, що спрямовані на створення перепон у діяльності або виконанні військовослужбовцями Збройних Сил України та інших військових формувань України своїх службових обов'язків [15].

3.4. Концепція та філософія сфер правозастосування ст. 114–1 КК України

Коротко розбираючи кожну зі сфер правозастосування ст. 114–1 КК України варто задати пару риторичних, але глибинних запитань:

1. Яким чином фото і відеозйомка представників ТЦК і СП при проведенні ними мобілізаційних заходів перешкоджає саме законній діяльності Збройних Сил України?!

2. Який взаємозв'язок між ухиленням від військової служби і *перешкоджанням* (курсив Р. Ш.) законній діяльності Збройних Сил України?!

Ми не заперечуємо ту обставину, що забезпечення мобілізаційної готовності є підґрунтям загальної бойової готовності ЗСУ, а поширення інформації про місце, форми і методи проведення мобілізаційних заходів впливає на їх ефективність у частині пошуку мобілізаційного ресурсу, ускладнюючи представникам ТЦК і СП задачі щодо виконання плану мобілізації. Тут питання у відповідності таких дій ознакам кримінально-караного діяння, а саме: суспільній небезпечності фото і відеофіксації дій представників ТЦК і СП, наявності реальних негативних наслідків, які зазнала держава в особі Збройних Сил України чи інших військових формувань, а також причинно-наслідковому зв'язку між ними. І хоча склад цього злочину є формальним та не потребує обов'язкового заподіяння шкоди, наведемо цікавий приклад із судової практики: «допитаний у судовому засіданні свідок ОСОБА_15 (який є представником ТЦК і СП) пояснив, що «проводяться спільні заходи спрямовані на виконання мобілізаційних заходів. 06.09.2023 року біля ТЦ «Маяк» в м. Тернівка з 08–00 год до 16–00 год. шукали ухилинтів. Йому відомо, що особи знімають на мобільні телефони фотографії цього процесу та викладають це в телеграм каналі, чим зривають план мобілізації, оскільки в той день

люди розбіглись після повідомлення про це» [16]. Тобто фіксування дій представників ТЦК і СП під час проведення ними мобілізаційних заходів не унеможлиблює і не припиняє їх діяльності, а лише викликає незадоволення останніх, оскільки сприяє зниженню їх ефективності при пошуку мобілізаційного ресурсу. Якщо йти таким шляхом, то це аналогічно тому, що адвокати, надаючи клієнтові правничу допомогу, гіпотетично, теж перешкоджають слідчому і прокурору притягнути особу до кримінальної відповідальності, оскільки їх робота (особливо якщо вона пов'язана з активною позицією сторони захисту щодо невизнання підозрюваним (обвинуваченим) вини, оскарження дій і рішень слідчого (прокурора), підготовка та подача скарг) реально створює перепони в роботі правоохоронців, які теж мають плани статистичної звітності.

Варто відзначити, що саме представники колишніх військкомів, не будучи правозастосовниками Кримінального кодексу, фактично взяли на себе повноваження «доктринально» тлумачити положення ст. 114–1 КК України, акцентуючи увагу не на правовому аналізі диспозиції цієї статті в контексті конструкції її об'єктивної сторони, а саме на санкції та суворості можливого покарання [17]. Вказане незадоволення представників даного органу військового управління, викладене у формі «роз'яснення чинного законодавства», фактично свідчить про залякування населення не вчиняти дії з фіксації протиправних дій зазначених органів військового управління, та породжує латентність неправомірних дій саме представників ТЦК і СП. Якщо йти цією логікою, то доцільним було б на законодавчому рівні заборонити фотографування і відеозапис представників ТЦК і СП, яка на сьогодні де-юре не заборонена жодним нормативним актом, але про заборону чого наполягають чи не всі військовослужбовці ТЦК і СП майже в кожному скандальному ролику, якими переповнені сучасні соціальні мережі (зазначене стосується лише фотографування і відеозапису, а не поширення та розповсюдження даних про розташування їх військовослужбовців).

Натомість, згідно Рішення Національної асоціації адвокатів України «Щодо порушень професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності під час мобілізаційних заходів» № 38 від 08.06.2024 констатовано, що «практика усунення посадовими особами ТЦК і СП адвокатів від участі в наданні правничої допомоги мобілізованим громадянам призводить до порушення права людини на захист і правничу допомогу, передбаченого Конституцією України. Водночас наразі зростають не популярні мобілізаційні заходи, коли дії окремих представників ТЦК і СП, органів поліції фактично виходять за межі наданих повноважень, призводять до грубих порушень закону, неприпустимих порушень прав і свобод людини, що має дуже негативні наслідки для іміджу держави, Збройних Сил України, дотримання вимог законодавства у військовій сфері» [18]. Чи не виникає за таких обставин нового запитання (знову риторичного): то хто в даному випадку, і завдяки яким діям реально перешкоджає законній діяльності Збройних Сил України?!

Доречним у цьому контексті навести кримінальну справу колишнього військовослужбовця харківського ТЦК і СП Сергія Воловика, який під час проведення

мобілізаційних заходів оповіщення побив вчителя історії. Ця справа, яка набула суспільного резонансу та розголосу, якраз і виникла внаслідок відеопублікації в соцмережах протиправних дій військовослужбовця ТЦК і СП, а відеозапис його протиправних дій став ключовим доказом, а саме: «вина обвинуваченого ОСОБА_4 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України, підтверджується протоколом зняття інформації з електронних інформаційних систем інформації, доступ до якої не обмежується її власником, володільцем або утримувачем від 12.05.2025, відповідно до змісту якого оглянуто Telegram-канал «ІНФОРМАЦІЯ_5» і виявлено публікацію за 11.05.2025, розміщену о 15:19 год, яка має підпис «ТЦК-шник ударив чоловіка в живіт на Примерівській» «Біля готелю ОСОБА_12 у хлопця перевіряли документи. Під час розмови його вдарили кулаком, а через деякий час посадили в бус та відвезли», – повідомляє підписниця». Публікація містить відеозапис тривалістю 25 секунд. На відеозаписі відображено п'ять чоловіків, одягнутих у військову форму, у деяких чоловіків обличчя прикриті фабами (балаклавами) та один чоловік у цивільному одязі, який одягнутий у синьо-чорну куртку з помаранчевим капюшоном, темні штани, та чорні кросівки. Всі чоловіки знаходяться біля автомату для розливу питної води з написом «Роганська». Далі під час відеозапису на 06 секунді відеозапису відображено, як чоловік, який одягнутий у військову форму піксельного забарвлення, у чорних рукавицях, на ремені з правого боку маючий радіостанцію, наносить один удар правою рукою в ділянку живота чоловікові у цивільному одязі, одягнутому в синьо-чорну куртку з помаранчевим капюшоном, темні штани та чорні кросівки. Далі, під час огляду відеозапису на 21 секунді відеозапису відображено, як чоловік, який одягнутий у військову форму піксельного забарвлення, у чорних рукавицях, на ремені з правого боку маючий радіостанцію, наносить один удар лівою рукою в ділянку грудної клітини чоловікові у цивільному одязі, одягнутому у синьо-чорну куртку з помаранчевим капюшоном, темні штани та чорні кросівки» [19].

Підсумовуючи викладене, незважаючи на наявність однотипної, та фактично безпеліційної судової практики правозастосування ст. 114–1 КК України мусимо констатувати, що такий інструментарій навряд чи є релевантним цілям і завданням уведення в дію цієї статті у 2014 році. Тому з метою забезпечення принципу правової визначеності, а також належного кримінально-правового реагування на факти сприяння в ухиленні від призову на військову службу під час мобілізації вважаємо, що КК України має доповнитися новою нормою, на кшталт, «сприяння в ухиленні за мобілізацією», «пособництво в ухиленні за мобілізацією» або, до запровадження подібних нововведень, кваліфікувати такі дії осіб за ч. 5 ст. 27, ст. 336 КК України (за умов притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 336 КК України іншого співучасника, якщо буде доведено, що пособницькі дії сприяли ухиленню від призову за мобілізацією конкретної особи (осіб)).

Зважаючи на те, що з початку оголошення в Україні воєнного стану дуже популярними стали розробка і втілення всіляких хитрих схем уникнення бути мо-

білізованим, ідея запровадження нової статті подібного змісту є більш виправданою. Можливість притягнення особи за такою новою статтею до кримінальної відповідальності за здійснення фото і відеофіксації дій представників ТЦК і СП вважаємо має бути можлива лише в разі чіткої заборони законодавця вчиняти такі дії саме стосовно представників даного органу військового управління і саме під час проведення мобілізаційних заходів (оскільки поширення інформації про локації військовослужбовців, рух техніки, частин, з'єднань утворює окремий склад злочину за ст. 114–2 КК України). Вказане потребує також внесення відповідних коректив до Закону України «Про інформацію».

3.5. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України чи несанкціоноване поширення інформації про розташування Збройних Сил України?! Стаття 114–1 чи 114–2 КК України!?

Предметом злочину за ст. 114–2 КК України є інформація про зброю, озброєння, бойові припаси, розташування Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань [20, с. 753]. Предмет злочину за ст. 114–1 КК України є значно ширшим, і, (у чому й парадокс), менш конкретним – законна діяльність Збройних Сил України.

Якщо брати до уваги етимологію дієслова «перешкоджати», то ця дія може бути перепорою для чого-небудь, створювати завади, заважати, забороняти кому-, чому-небудь» [21, с. 322]. Тому на думку Д. Олейнікова, перешкоджання фактично представляє собою цілеспрямовану діяльність, яка полягає у незаконному втручанні з метою створення перешкод, перепон, спрямованих на недопущення, припинення чи заборону певного явища чи діяльності. Перешкоджання законній діяльності ЗСУ та інших військових формувань полягає у вчиненні діяння (дій або бездіяльності), яке виражається у втручанні в цю діяльність, створенні перешкод, перепон, спрямованих на недопущення, припинення чи заборону проведення окремих дій чи маневрів ЗСУ та іншими військовими формуваннями, прийняття тактичних чи стратегічних рішень керівництвом чи особовим складом зазначених підрозділів задля ускладнення або унеможливлення здійснення законної діяльності ЗСУ та іншими військовими формуваннями або істотному зниженні її ефективності [2, с. 56].

Злочин за ст. 114–2 КК України вчиняється теж цілеспрямовано, оскільки в тлумачному розумінні «поширення інформації – це розповсюдження інформації, обнародування, її реалізація в установленому законом порядку. Поширювати – робити приступним, відомим для багатьох. Розповсюджувати – роздавати, передавати, продавати і т.ін. багатьом для придбання, ознайомлення, і т.ін.; поширювати. Доводити до відома багатьох, поширювати серед багатьох...» [22, с. 1098, 1257].

Однак це зовсім не значить, що вказані кримінальні правопорушення можуть вчинятися виключно з прямим умислом. Хоча несанкціоноване поширення інформації, як дія, передбачена ст. 114–2 КК України, і перешкоджання законній ді-

ьяльності Збройних Сил України, як дія, передбачена ст. 114–1 КК України, вчиняються, як правило, цілеспрямовано, що передбачає певний злочинний алгоритм і механізм, але варто допускати, що вони можуть вчинятись імпульсивно, емоційно та необачно. Тому за основу розмежування цих злочинів під час кваліфікації слід урахувувати такі категорії як діяльність, що являє собою велику, мотивовану систему, обумовлену психічним ставленням винного до скоєного, та безпосередньо дію, як її менший, цільовий елемент. Указане кореспондує висновок про необхідність чітко визначати мету скоєння цих злочинів. Остання хоч прямо і не передбачена диспозиціями відповідних статей Закону про кримінальну відповідальність, але з урахуванням диференціації діяльності та дії, як категорій об'єктивної сторони цих злочинів, є необхідною для належної правової кваліфікації крізь призму саме суб'єктивної їх сторони.

Для прикладу. Під час досудового розслідування кримінального провадження № 2202404000000291 за підозрою С. за ч. 2 ст. 114–2 КК України останній під час допиту в якості підозрюваного повідомив слідчому, що 26.01.2025, знаходячись у м. Павлограді, Дніпропетровської області, він помітив приблизно 10–12 осіб із числа представників ТЦК і СП та поліції, які проводили мобілізаційні заходи. Будучи емоційно збудженим подіями недавньої загибелі його брата, що був мобілізований до лав Збройних Сил України, з метою збереження життя і здоров'я необмеженої кількості осіб чоловічої статі шляхом недопущення їх мобілізації, розуміючи наявність великої кількості чоловіків, які уникають бути призваними до армії, він на свій мобільний телефон сфотографував указаних військовослужбовців і поліцейських, і відправив фото з геолокацією їх перебування та проведення заходів із оповіщення за мобілізацією до чату одного «Телеграм» – каналу «Повестки Павлоград-Терновка-Першотравенск», дописувачі якого в онлайн-режимі слідкували за переміщенням представників ТЦК і СП задля уникнення мобілізації [23]. Незважаючи на повне визнання обвинуваченим С. своєї вини варто задатися питанням правильності кваліфікації. Навіть із самих показань особи стає очевидним те, заради чого він постив фото з локаціями місць перебування військовослужбовців ТЦК і СП – це зрив мобілізаційних заходів, створення їм перешкод для пошуку мобілізаційного ресурсу, надання необмеженому колу осіб інформації про такі локації як можливість уникнути перевірки військово-облікових документів. Але слідча і судова практика з цих питань є строкатою, неоднозначною, тому одні кваліфікують такі дії за ст. 114–1 КК України (як перешкоджання законній діяльності ЗСУ), інші – як поширення інформації про переміщення ЗСУ, деякі – за правилами ідеальної сукупності за статтями 114–1 і 114–2 КК України.

Ми, у свою чергу, можемо констатувати, що мета злочину, як бажаний кінцевий результат, і злочинна діяльність, як мотивована злочинною ціллю система (алгоритм) протиправних дій, є більш ширшими і глибинними, ніж безпосередня дія з поширення інформації про розміщення локацій військовослужбовців, як цільовий елемент такої діяльності. Тому доречним було б вести мову про ідеальну

сукупність злочинів за статтями 114–1 і 114–2 КК України. І хоча учений Р. Мовчан називає таку сукупність «прикладом штучно створеної сукупності кримінальних правопорушень» [6, с. 139], це дозволяє з максимальною точністю і прискіпливістю розібрати філософію вчинення злочину, де, на наш погляд, метою все ж таки є перешкодження законній діяльності ЗСУ (ст. 114–1 КК України), а засобом її досягнення – поширення інформації про розташування військовослужбовців ЗСУ (ст. 114–2 КК України), яка де-факто виступає інструментарієм втілення цієї мети в дію. В якості обґрунтування нашої позиції логічним є поставити запитання: для чого вчинялися такі дії (з якою кінцевою метою), а не як (у який спосіб)?! При цьому ст. 114–1 КК України дасть відповідь на перше запитання, а ст. 114–2 КК України – на друге.

ВИСНОВКИ

Чинна (станом на дату підготовки цієї наукової роботи) невизначеність, нечіткість, абстрактність і аморфність викладення кримінальної відповідальності за перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (ст. 114–1 КК України) у частині відсутності правової регламентації конкретного переліку протиправних діянь, які перешкоджають вищевказаній діяльності, породжує неоднозначну правозастосовну практику, що не завжди позитивно впливає на питання дотримання прав і свобод людини, а також імідж правоохоронних і судових органів, та, як наслідок, авторитет держави.

За результатами проведеного дослідження можна дійти висновку, що вказана норма КК України на сучасному етапі поєднує ознаки декількох юридично значимих концептів, проте вектор і багатогранність їх розвитку потребують корекції. Вказане обумовлено проблемою нормативно закріпленої (юридично визначеної) абстракції, а також універсальною правозастосовною реальністю.

Перше стосується надмірною абстракцією диспозиції даної статті, що проявляється в аморфності нормативної регламентації об'єктивної сторони складу злочину через відсутність чіткого переліку форм «перешкодження» та розмитості поняття «законна діяльність», створюючи ризики порушення принципу *nullum crimen sine lege* (немає злочину без закону). Вказане, у свою чергу, перетворює статтю на «бланкетну пастку», де межа між реалізацією конституційних прав і кримінально-караним діянням визначається суб'єктивним розсудом правозастосовників, а чого гірше – квазідоктринальним «тлумаченням» інших суб'єктів, які видають себе за правозастосовників.

Універсальність, як прикладна складова, полягає у правозастосовній лабільності означеної норми, та констатує діаметральну протилежність між метою її запровадження і сучасною реальністю. Справжня універсальність має полягати не у всеохопності та багатоаспектності (тобто можливості «підтягнути» будь-яку дію під статтю), а у здатності норми ефективно й однаково захищати інтереси національної безпеки й оборони в усіх сферах – від фізичного блокування техніки до інформаційних диверсій.

Задля усунення виявлених недоліків, для перетворення статті з «юридичної абстракції» на дієвий «універсальний інструмент» пропонується на рівні змін до КК України: уточнити, що відповідальність настає лише за конкретні дії, які створили реальну загрозу або істотно перешкодили відповідній законній діяльності Збройних Сил України (виконанню бойових завдань, проведенню мобілізаційних заходів тощо), у тому числі класифікувати форми перешкоджання, розмежувавши фізичне (пряме) й організаційне (опосередковане); чітко визначити, що перешкоджання можливе лише з прямим умислом, що дозволить відокремити злочин від випадкових чи необережних дій громадян. Указане неодмінно має сприяти еволюціонуванню ст. 114–1 КК України від «гумової» абстракції до прецизійного інструменту кримінально-правового захисту, де суворість покарання компенсується бездоганною чіткістю його застосування, де кожен має розуміти межу: де закінчується свобода слова чи цивільні права і де починається кримінал, а висока ціна (тривалий термін ув'язнення за посягання на об'єкт злочину) вимагає ідеальної якості закону про кримінальну відповідальність.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Немає

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Кундеус В. Правові підстави кримінальної відповідальності за перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Пріоритети національного реформування держави і права: теорія та практика* : зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 8 жовт. 2014 р.). Київ: [б. в.], 2014. С. 177–181.
- [2] Олейніков Д. Кримінально-правова характеристика злочину, передбаченого ст. 114–1 КК України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 27. Т. 3. С. 54–58.
- [3] Людвік В. Кримінально-правова характеристика перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 234–238.
- [4] Стецюк С. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань VS співучасть в ухиленні від призову на військову службу під час мобілізації: проблеми кваліфікації в судовій практиці. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 757–764. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.116>
- [5] Письменський Є. Кримінально-правова кваліфікація перешкоджання мобілізації (поточна практика правозастосування та перспективи вдосконалення). *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 1. С. 65–71. URL: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2024-86-65-71>
- [6] Мовчан Р. Поширення інформації про проведення мобілізаційних заходів: проблеми кримінально-правової оцінки та вдосконалення законодавства. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2025. № 1(23). С. 121–145. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2025.23.321583>

- [7] Пащенко О. Деякі питання застосування статті 114–1 КК України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2025. № 1(23). С. 146–162. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2025.23.327399>
- [8] Про внесення змін до Кримінального кодексу України : Закон України від 08.04.2014 № 1183-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1183-18#n21> (дата звернення: 30.12.2025).
- [9] Про внесення змін до Кримінального кодексу України : пояснювальна записка до проекту Закону України. URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4524-1&skl=8 (дата звернення: 30.12.2025).
- [10] Висновок Головного науково експертного управління Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України)». URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4524-1&skl=8 (дата звернення 30.12.2025).
- [11] Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального Кодексів України : Закон України від 03.04.2003 № 669-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/669-15#Text> (дата звернення: 30.12.2025).
- [12] Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 30.12.2025).
- [13] Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> дата звернення: 30.12.2025).
- [14] Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 30.12.2025).
- [15] Постанова Верховного Суду від 26.02.2019 по справі № 653/1302/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80224185> (дата звернення: 07.01.2026).
- [16] Вирок Тернівського міського суду Дніпропетровської області від 12.11.2024 по справі № 194/150/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122976395> (дата звернення: 07.01.2026).
- [17] В Одеському ТЦК розповіли, який строк можна отримати за перешкоджання роботі військкомів. URL: <https://usonline.com/v-odeskomu-ttsk-rozpozvily-iakyj-strok-mozhna-otrymaty-za-pereshkodzhannia-roboti-vijskkomiv/> (дата звернення: 07.01.2026).
- [18] Щодо порушень професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності під час мобілізаційних заходів : Рішення Національної асоціації адвокатів України № 38. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2024-06-08-r-shennya-rau-38_6686b397de1dc.pdf (дата звернення: 07.01.2026).
- [19] Вирок Салтівського районного суду міста Харкова від 07.10.2025 по справі № 643/8051/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130795822> (дата звернення: 07.01.2026).
- [20] Старко О. Аналіз практики застосування ст. 114–2 Кримінального Кодексу України (несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до Законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 752–756. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.115>

- [21] Словник української мови : в 11 т. / ред.: Л. К. Артем'єва, М. М. Друченко та ін. Київ : Наук. думка, 1980. Т. 6. 832 с.
- [22] Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
- [23] Матеріали кримінального провадження №2202404000000291 за обвинуваченням С. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 114–2 КК України, досудове розслідування у якому проводилось Слідчим відділом УСБУ у Дніпропетровській області. Т. 1, а.с. 31–50.

REFERENCES

- [1] Kundeus, V. (2014). Legal grounds for criminal liability for obstructing the lawful activities of the Armed Forces of Ukraine and other military formations. In *Priorities of National Reform of State and Law: Theory and Practice: Proceedings of the International Legal Science-to-Practice Internet Conference* (pp. 177–181). Kyiv, Ukraine.
- [2] Olieinikov, D. (2014). Criminal law characteristics of the crime provided for by Art. 114–1 of the Criminal Code of Ukraine. *Uzhhorod National University Scientific Herald. Series: Law*, 27(3), 54–58.
- [3] Liudvik, V. (2015). Criminal law characteristics of obstructing the lawful activities of the Armed Forces of Ukraine and other military formations. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 2, 234–238.
- [4] Stetsiuk, S. (2024). Obstructing the lawful activities of the Armed Forces of Ukraine and other military formations VS complicity in evasion of conscription during mobilization: Qualification problems in judicial practice. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 5, 757–764. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2788–6018.2024.05.116>
- [5] Pysmenskyi, Ye. (2024). Criminal law qualification of obstructing mobilization (current law enforcement practice and prospects for improvement). *Donbas Law Journal*, 1, 65–71. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2024-86-65-71>
- [6] Movchan, R. (2025). Dissemination of information on mobilization measures: Problems of criminal law assessment and improvement of legislation. *Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 1(23), 121–145. Retrieved from <https://doi.org/10.21564/2311–9640.2025.23.321583>
- [7] Pashchenko, O. (2025). Some issues of the application of Article 114–1 of the Criminal Code of Ukraine. *Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 1(23), 146–162. Retrieved from <https://doi.org/10.21564/2311–9640.2025.23.327399>
- [8] On amendments to the Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine. (2014, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1183–18#n21>
- [9] Explanatory Note to the Draft Law of Ukraine «On amendments to the Criminal Code of Ukraine.» (n.d.). Retrieved from https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4524–1&skl=8
- [10] Conclusion of the Main Scientific and Expert Department of the Verkhovna Rada of Ukraine on the Draft Law of Ukraine «On amendments to the Criminal Code of Ukraine (regarding liability for crimes against the foundations of national security of Ukraine).» (n.d.). Retrieved from https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4524–1&skl=8
- [11] On amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine: Law of Ukraine. (2003, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/669–15#Text>

- [12] On national security of Ukraine: Law of Ukraine. (2018, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
- [13] On the Armed Forces of Ukraine: Law of Ukraine. (1991, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>
- [14] On mobilization preparation and mobilization: Law of Ukraine. (1993, October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>
- [15] Supreme Court. (2019, February 26). *Resolution in case No. 653/1302/15-k*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80224185>
- [16] Ternivka City Court of Dnipropetrovsk Region. (2024, November 12). *Verdict in case No. 194/150/24*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122976395>
- [17] Odesa TCC explained what term can be received for obstructing the work of military enlistment offices. (n.d.). *USI Online*. Retrieved from <https://usionline.com/v-odeskomuttsk-rozpovily-iakyj-strok-mozhna-otrymaty-za-pereshkodzhannia-roboti-vijskkomiv/>
- [18] Ukrainian National Bar Association. (2024, June 8). *Decision No. 38 «Regarding violations of the professional rights of lawyers and guarantees of advocacy during mobilization measures»*. Retrieved from https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2024-06-08-r-shennya-rau-38_6686b397de1dc.pdf
- [19] Saltivka District Court of Kharkiv. (2025, October 7). *Verdict in case No. 643/8051/25*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130795822>
- [20] Starko, O. (2024). Analysis of the practice of applying Art. 114–2 of the Criminal Code of Ukraine (unauthorized dissemination of information on the direction, movement of weapons... movement or placement of the Armed Forces of Ukraine...). *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 5, 752–756. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.115>
- [21] Artemieva, L. K., & Druchenko, M. M. (Eds.). (1980). *Dictionary of the Ukrainian language* (Vol. 6). Kyiv, Ukraine: Naukova Dumka.
- [22] Busel, V. T. (Ed.). (2005). *Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language*. Kyiv; Irpin, Ukraine: VTF Perun.
- [23] Materials of criminal proceedings No. 22024040000000291 on the charges against S. under Part 2 of Art. 114–2 of the Criminal Code of Ukraine. Investigative Division of the SSU Directorate in Dnipropetrovsk Region. Vol. 1, pp. 31–50.

Роман Миколайович Шестопапов

Кандидат юридичних наук, доцент

Почесний працівник прокуратури України

Прокурор відділу нагляду за додержанням законів регіональним органом безпеки

Дніпропетровська обласна прокуратура

490044, проспект Дмитра Яворницького, 38, Дніпро, Україна

email: rams2000@ukr.net

Roman M. Shestopalov

Candidate of Law, Associate Professor

Honorary Employee of the Prosecutor's Office of Ukraine

Prosecutor of the Department for Supervision of Compliance with

Laws by the Regional Security Body
Dnipropetrovsk Regional Prosecutor's Office
490044, 38 Dmytro Yavornytsky Av., Dnipro, Ukraine
email: rams2000@ukr.net

Рекомендоване цитування: Шестопалов Р. М. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України (стаття 114–1 КК України): юридична абстракція чи правова універсальність?! *Вісник Національної академії правових наук України*. 2026. Том 33. №2. С. 241–261. <https://doi.org/10.31359/1993-0909.2026.33.2.241>.

Suggested Citation: Shestopalov, R. M. (2026). Obstruction of the Lawful Activities of the Armed Forces of Ukraine (Article 114–1 of the Criminal Code of Ukraine): Legal Abstraction or Legal Universality?! *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 33(2), 241–261. <https://doi.org/10.31359/1993-0909.2026.33.2.241>.

Дата першого надходження статті до видання: 27.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.03.2026

Дата публікації (оприлюднення): 30.06.2026

Ця робота ліцензується відповідно до
Creative Commons Attribution 4.0 International License